

Voor een synodale Kerk: gemeenschap, participatie en zending

Vorbereidend document voor de Bisschoppensynode

- De paus nodigt de hele Kerk uit om mee te denken over een thema dat beslissend is voor haar leven en haar zending: samen optrekken en samen nadenken. De Kerk moet nagaan welke processen haar kunnen helpen bij het beleven van gemeenschap, het bereiken van participatie en open staan voor haar zending. (1)
- Synodaliteit zij de vorm, de stijl en de structuur van de Kerk: samen getuigen we van Gods liefde, iedereen moet worden gehoord, ieders charisma worden gewaardeerd, verantwoordelijkheid moet worden gedeeld, broederschap moet worden bevorderd, relaties met andere groepen moet worden hersteld in de hoop dat de ideeën, energie en creativiteit van allen die mee op tocht gaan in beweging worden gezet. (2 en 3)
- We moeten elkaar helpen om de tekenen van de tijd te verstaan en hoop en geloof te blijven vasthouden. De hele Kerk moet iets doen met de gegroeide klerikale cultuur die aan veel misbruik ten grondslag ligt. Participatie van allen, met name jongeren en vrouwen, kan nieuw leven geven aan het kerkelijk leven. Een nieuwe toekomst van de Kerk vraagt om luisteren, een dialoog waaraan ieder kan bijdragen. Met moed en in vrijheid moet de Kerk steeds worden hervormd. (4 en 6)
- Sinds Jezus is synodaliteit de modus vivendi van de Kerk; dat is veel meer dan kerkelijke bijeenkomsten en bisschoppelijke raden. Mensen van de Weg gaan samen, in gemeenschap, participatie en zending. Vaticanum II leert dat alle gelovigen, niet alleen leraren en priesters, deel hebben aan Christus' priesterlijke gaven, door hun charisma in te zetten, individueel en gezamenlijk. (10)
- De herders zijn door God aangesteld als bewakers van het geloof. Gelet op de missie van de Kerk is er geen sprake van een meerderheidsbesluit; het kerkelijk proces gebeurt binnen een hiërarchisch gestructureerde gemeenschap. Hoe vormen we een synodale Kerk waarin we naar elkaar luisteren, waar de deuren openstaan, ook voor andere Kerken en voor alle mensen? (14 en 15)
- De Geest opent steeds nieuwe diepten van Openbaring en inspireert tot nieuwe wegen voor de Kerk. Evangelisatie gaat altijd gepaard met denken vanuit de gemeenschap. Jezus biedt bevrijding en hoop, hij zet mensen in hun waarde: ze worden gehoord, geholpen, gewaardeerd, hersteld in hun waardigheid. De boodschap is er voor de 'menigte', niet voor de uitverkorenen. Sommigen volgen Hem expliciet als leerlingen: de apostelen die met autoriteit bemiddelen in de relatie van de menigte met God; dat is geen privilege van een exclusieve machtspositie maar de genade van een inclusief dienstbetoon van zegening en broederschap; zij bewaken Jezus' plaats maar vervangen Hem niet; zij maken het gemakkelijker Hem te ontmoeten. Deze drie, Jezus, de menigte en de apostelen horen bij elkaar. We moeten ons altijd verzetten tegen de 'tegenstrever' die die drie wil scheiden: religieus rigorisme, verder willen gaan dan Jezus, de verleiding van wereldlijke politieke wijsheid. (16 - 21)
- De toegang tot het geloof mag niet ongerechtvaardigd worden beperkt; dat blijkt uit het verhaal van Petrus en Cornelius. Cornelius wordt bekeerd, maar juist ook Petrus! Hij moet iets afbreken dat onvervreemdbaar eigen was aan zijn religieuze identiteit en afzien van zijn verkiezing boven andere volken. Hij leert: alle mensen zijn waardig; en dat je verkozen bent geeft je geen exclusief voorkeursrecht maar betekent dienstverlening op universeel niveau. Dan wordt gemeenschap mogelijk, worden grenzen doorbroken en ontmoetingen mogelijk. Petrus is eerst verbijsterd, onbegrijpend, zich verzettend; hij deelde dat met de andere apostelen en zij onderscheidde daarin het werk van de Geest. (22 - 24)
- Synodaliteit is tegelijk het doel en de weg ernaar toe. Alle ervaringen van geleefde synodaliteit zijn daarbij relevant: alle vormen van samen-op-weg-zijn in het dagelijkse leven. (25)
- Een synodale Kerk reist, bij het verkondigen van het Evangelie, samen. Hoe gebeurt dat samen reizen in onze eigen bisdom? Tot welke stappen nodigt de Geest ons uit om te groeien in ons

samen onderweg zijn? Welke ervaring hebben we met dat samen-op-weg-zijn; welke vreugde en welke moeilijkheden, wonden en inzichten brengt dat met zich? En welke vrucht kunnen we daarvan plukken, welke verandering is nodig, welke consensus is daarover en wat kunnen we in onze eigen bisdom doen? (26)

- Synodaliteit heeft drie niveaus: a. de stijl waarin binnen de Kerk samen wordt opgetrokken en gevierd (broederschap, medeverantwoordelijkheid van het hele volk in de verschillende rollen); b. hoe zijn de kerkelijke processen en structuren daarop afgestemd; c. tot welke synodaliteit wordt de Kerk geroepen. Als deze drie niet in een coherente verhouding tot elkaar staan, lijdt de geloofwaardigheid van de Kerk schade en wordt de Boodschap niet goed uitgedragen. Een synodale stijl moet ingebed zijn in structuren en processen omdat zij anders verwordt tot retoriek, terwijl processen en structuren, als zij niet bezield worden door een geest van synodaliteit, kunnen verworden tot louter formaliteiten. (27)
- Het eerste perspectief is dat van ons eigen bisdom: hoe werken gelovigen en pastores samen, ook tussen parochies en op diocesaan niveau. Hoe verhouden de lokale bisdommen zich tot de Wereldkerk? Welke relatie hebben zij met andere vormen van religieus en monastiek leven, lekenbewegingen en kerkelijke instituties zoals scholen, ziekenhuizen, universiteiten en charitatieve instellingen? Hoe verhouden zij zich tot andere christelijke gemeenschappen en welke initiatieven ontplooiën zij gezamenlijk? (28)
- Het tweede perspectief is onze verhouding tot de hele familie van de mensen: anders-gelovigen, ongelovigen, regeringen, vakbonden, belangengroeperingen, minderheden, armen. Hoe gaan we met hen om en welke gezamenlijke activiteiten zijn er? (29)
- Hieronder staan tien thema's rond facetten van 'geleefde synodaliteit'. (30)
 - 1 Met wie zijn we *samen onderweg*? Wie hoort tot onze Kerk, wie wil graag samen met ons optrekken, wie blijft er bij ons in de marge staan?
 - 2 Naar wie moeten we *luisteren*; wordt er voldoende geluisterd naar jongeren, vrouwen, minderheden, buitengeslotenen? Welke vooroordelen zijn er om echt naar elkaar te luisteren? Hoe luisteren we naar onze maatschappelijke en culturele context?
 - 3 Kunnen we ons authentiek en vrij *uitspreken*, in vrijheid, waarheid en liefde? Kan ieder uitspreken wat van belang is? Wie spreekt er namens de Kerk? Hoe kunnen we ons uitspreken in de media?
 - 4 Stimuleren onze *vieringen* tot gezamenlijk optrekken? Zijn allen daarin betrokken. Welke ruimte is er voor lectoren en acolieten?
 - 5 Hoe wordt de *medeverantwoordelijkheid* van allen vorm gegeven, binnen de Kerk en in hun dienst aan de samenleving? Is ieder zich bewust van zijn zending? Hoe gaan we om met andere kerkelijke tradities en met 'Kerken sui generis'?
 - 6 Welke *dialog* wordt gevoerd en hoe gaan we om met andere visies en conflicten? Werken we samen met andere bisdommen, religieuze gemeenschappen, lekenorganisaties, andere gelovigen, niet-gelovigen en met de maatschappij (de armen, politieke, economische en culturele verbanden)?
 - 7 Hoe gaan we om met *andere christelijke denominaties*? Op welke gebieden werken we samen, welke moeilijkheden komen we tegen en welke vruchten plukken we ervan?
 - 8 Hoe wordt *autoriteit* uitgeoefend? Hoe vindt *participatie* plaats? Welke ruimte is er voor medeverantwoordelijkheid? Hoe werken de synodale organen en welke vrucht draagt dat?
 - 9 Hoe komen we samen tot *besluitvorming*? Kunnen we dat verbeteren? Hoe werken consultatie en het nemen van besluiten? Hoe bevorderen we transparantie en verantwoording?

10 Hoe wordt een geest van synodaliteit bevorderd en van dialoog? Hoe komen we, gelet op de dynamische cultuur, tot onderscheiding van wat belang is voor onze wijze van Kerk-zijn?

- In deze eerste fase willen we de rijkdom verkennen van wat er aan synodaliteit leeft in de Kerk, door ieder erbij te betrekken (leken, pastores, religieuze verbanden, bestaande synodale verbanden, de armen). De bisschop leidt dit proces, en iedereen kan er aan deelnemen. (31)
- De inbreng van ieder bisdom beslaat ten hoogste tien bladzijden, eventueel aangevuld met bijlagen. Er moeten geen documenten worden geproduceerd, maar dromen, profetieën en visies worden gezaaid, een dageraad van hoop tot bloei gebracht, wonden verbonden, relaties geweven; we moeten leren van elkaar in een heldere vindingrijkheid die de geest verlicht, de harten verwarmt en kracht geeft aan onze handen.

VADEMECUM

- De Kerk moet haar wezenlijke synodale structuur opnieuw ontdekken, in een nederig leerproces, om zo vruchtbaar te zijn voor onze zending.
- Openheid is vereist in spreken en luisteren, wederzijds vertrouwen, gezamenlijk geloof en een gedeeld doel.
- Iedere gelovige zou zich betrokken moeten voelen in de kerkelijke en maatschappelijke verandering die we zo nodig hebben. We moeten stimuleren dat personen die dreigen buitengesloten te worden, hun stem kunnen laten horen: vrouwen, gehandicapten, vluchtelingen, migranten, ouderen, armen, randkerkelijken en vooral ook kinderen en jongeren. Ook is de dialoog met andersgelovigen en niet-gelovigen van groot belang.
- Het synodaal proces is in de eerste plaats een spiritueel proces. Luisteren brengt ons tot onderscheiding van wat God van ons vraagt. Luisteren is de methode, onderscheiding het doel en participatie het pad.
- We moeten ook verwelkomen wat anderen zeggen, bereid onze visie bij te stellen, zelfgenoegzaamheid vermijden, stereotypen achter ons laten, de 'gesel van het klerikalisme' overstijgen, ideologieën overstijgen, een toekomst gaan dromen, luisteren met open geest, samen willen optrekken, ook oecumenisch en interreligieus.
- Valkuilen: ons teveel laten leiden door onszelf en onze eigen behoeften; alleen problemen zien; alleen naar structuren kijken; ons gesprek beperken tot bij de Kerk betrokkenen; conflict zoeken; de synode als een parlement zien.
- Na ontvangst van de samenvattingen van de bisdommen maakt het secretariaat een eerste werkdocument dat per continent wordt besproken.
- Het proces is niet alleen een voorbereiding op 2023 maar helpt ons om op lokaal niveau synodaal te zijn.
- De lokale en diocesane samenvattingen hoeven geen overzicht te zijn van alle inbreng, maar onderscheiden wat verder voor het proces van belang kan zijn; vooral aandacht geven aan buitenstaanders.
- Er mag veelkleurigheid zijn tussen de bisdommen. De pastorale autoriteit van de bisschoppen is nodig in het proces, evenals de inbreng van de lokale pastores.
- Er wordt een diocesaan contactpersoon aangewezen, met een synodaal team naast zich, en groepscoördinatoren per (groep van) parochies. Voor hen wordt een oriënterende workshop georganiseerd. Na de lokale gesprekken komt er een diocesaan pre-synodaal overleg, met een brede samenstelling.
- Personen en groepen die niet lokaal kunnen deelnemen, kunnen hun inbreng ook rechtstreeks naar het Algemeen Secretariaat sturen.
- Naar elkaar luisteren is verrijkend; doe het eens tijdens een maaltijd of een wandeling.